

כיכר יעקובוס קאן

סיפורו של שילוח אינו רק עניין מחקרי שלפיו בודקים את מסלול השילוח, המנגנון הבריורקטי ופרופיל המשולחים, אלא טמון בו סיפורם של בני האדם שהועמסו על רכבות הגירוש. בין המגורשים בשילוח XXIV/7 שיצא ב-4 בספטמבר 1944 ממחנה וסטרבורק בהולנד והגיע ב-6 בספטמבר 1944 לטרזיינשטט היה גם יעקובוס קאן שעל שמו קראו כיכר בקרית יובל בירושלים.

כאן ככר יעקובוס קאן, ירושלים

יעקובוס הנריקוס קאן (1872-1944), בנקאי ובעליו של בנק "Kann & Lisa" שעם לקוחותיו נמנה גם בית המלוכה ההולנדי. הוא האיש שרכש את אדמות "אחוזת בית", בתיה הראשונים של תל אביב.

"מחרתיים אני מגיע לגיל החכמה" כתב ב-10 ביולי 1942 לכלתו "לקח הרבה זמן להגיע לגיל זה. תמהני, עם כל כך הרבה אנשים בגיל החכמה, כיצד הצלחנו להביא את העולם לתווה ובוהו נורא שכזה?!!"¹

קאן, חילוני מתבולל בהווייתו, נחשף לרעיון הציוני בעקבות פרשת דרייפוס. ב-1897 הוא השתתף בקונגרס הציוני הראשון בבזל, ויחד עם דוד וולפסון, לימים נשיא ההסתדרות הציונית העולמית, ייסד את בנק "אוצר התיישבות היהודים" והיה בין היוזמים להקמת ההסתדרות הציונית בהולנד ב-1899. ב-1902 הקים את בנק אנגלו-פלסטין ביפו, לימים בנק לאומי. הוא רכש את 60 האדמות הראשונות ב'אחוזת בית', רשם אותן על שמו ואפשר את התחלת הבנייה בעיר העברית הראשונה 'תל אביב'.

עם כיבוש הולנד בידי הנאצים נסגר הבנק ובני הזוג גורשו מביתם בהאג. ב-29 בספטמבר 1943 הם הועברו למחנה וסטרבורק. קאן חלה ואושפז לסירוגין בבית החולים שבמחנה. ואז, כותבת לאה שוויגר, אחות רפואית שטיפלה וליוותה את הזוג עד לטרזיינשטט, "ב-3 בספטמבר 1944 נחתה עלינו הקטסטרופה הגדולה כאשר נשלחנו, כמעט כולנו, ל-Theresienstadt [...] נדחסנו, יחד עם עוד 2,500 איש בקרונות משא סגורים, החולים על מזרני קש. חבית אחת של מים לשתיה וחבית אחת לצרכים אחרים היו כל מה שעמד לרשותנו. החפצים האישיים שהורשינו לקחת עמנו שימשו כמושב לפצועים שבינינו. המחנק בקרונות הסגורים היה בלתי נסבל ותוך איום של אנשי ה-SS. ניסינו לפתוח סדק קטן באחד הקירות. צרכי מזון לקחנו עמנו ולאחר 24 שעות הגענו לטרזיינשטט".² יעקובוס הלך ודעך "למרות שמספר ידידים טובים... הביאו לו מדי פעם משהו נוסף, נפטר אדון קאן ב-7 לחודש אוקטובר 1944".³ בלווייתו נכחו חברים ציונים רבים ובהם הרב ליאו בק, רבה הראשי של ברלין. רעייתו אנה נפטרה בסבל רב בבית החולים שבגטו ב-28 באפריל 1945. שלושה מבין חמשת ילדיהם נספו בשואה, מוריץ, בנם הבכור באוריינבורג ב-במרס 1942; יוהן, בנם השלישי, נשלח ביולי 1942 לאושוויץ; יאפ, צעיר הבנים, נשלח למזרח.

¹ שם, עמ' 6

² שם, עמ' 45

³ שם, עמ' 46